

Broedvogel, broedgeval, territorium; soms een verwarrende kwestie

Peter Waardenburg

U inventariseert een bepaald gebied op het voorkomen van broedvogels. Aan vogelkennis ontbreekt het u niet, u hebt goed in uw hoofd waar de datengrenzen liggen en u kent de Sovon-broedcodes praktisch uit uw hoofd. Kortom, geen probleem zou je zeggen. Maar is het wel zo eenvoudig? In sommige artikelen of verslagen worden de kwalificaties van de status van de vogels niet eenduidig gehanteerd. Sterker nog, onjuist gebruikt. Waarschijnlijk omdat duidelijke definities ontbreken. Wat wat is eigenlijk een broedgeval, een broedpaar of een territoriumhoudend paar? Kunnen we dat eigenlijk wel als elkaar min of meer dekkende begrippen gebruiken?

Broedvogel en de impasse

Om te beginnen het begrip 'broedvogel'. Dat lijkt nogal simpel: een vogel die in het gebied broedt, dan wel aanstalten daartoe maakt. Kijk maar naar de gelijkluidende definities die gegeven worden op het internet: een broedvogel in een gebied is een vogelsoort die in het gebied broedt.

Echter, de schoen wringt bij het deel: '... in een gebied...'. Want hoe wordt dan bijvoorbeeld een overvliegende Wespandief met een tak in de poten benoemd, vermoedelijk op weg naar een nest in aanbouw, terwijl in uw gebied geen nestgelegenheden voor deze vogel bestaat? Broedcode 9?

In de begrippenlijst in de Handleiding Broedvogelinventarisatie van Sovon (2011) wordt geen definitie gegeven van een broedvogel. Ook in de Atlas van de Nederlandse broedvogels (2002) ontbreekt een definitie van een broedvogel. Zelfs in de nieuwste VogelAtlas (2018) wordt niet scherp gesteld wat een broedvogel eigenlijk is. Daarom bestaat dan ook het volgende dilemma. Een broedvogel kan zijn:

1. een vogel, waarvan redelijkerwijs verondersteld mag worden dat die een binding met het terrein heeft, waardoor er (gaan) broeden mogelijk en waarschijnlijk is, dan wel vastgesteld is;
2. een vogelsoort die in Nederland te boek staat als broedvogel, maar die geen binding met het terrein heeft of heeft te hebben. Bijvoorbeeld de genoemde Wespandief, voorkomend in een lijst met vogelsoorten waarvan broeden in Nederland vastgesteld is.

Havikhorst (in de derde week van april) op een roep naar een ander gebied. Het gebied wordt, gezien het grote aantal vogels dat er is, niet als een eigenlijk niet nodig vast te stellen of er eieren zijn. Het gebied wordt echter tijdens het broeden regelmatig in het vennekleed, waardoor de vogels hun aanwezigheid aan de vogels laten weten. Een start over de rand geeft natuurlijk zekerheid. Gebied met meer vandenrijp, dient voortsan als broed- gebied. Gebied wordt te worden beschouwd worden.

Foto: P. Waardenburg.

verwarmen, teneinde ze te laten uitkomen. Rechtdoor gereedheid is dus een broedgeval (een woord dat overigens niet in de Van Dale voorkomt) en situatie waarbij één of meerdere eieren zijn gelegd teneinde deze te broeden.

Ik denk dat we er duidelijk over moeten zijn: van een broedgeval is alleen sprake, als er minste één ei is gelegd. Het vertonen van territoriaal gedrag impliceert nog geen broedgeval. Het kan een indicatie zijn voor een broedgeval en als dat leidt tot eilig dan kan pas worden gesproken over een broedgeval. Van Kijn (2018) is kritisch op het gebruik van de verschillende begrippen, maar noemt het begrip broedgeval niet. Hij onderscheidt naast broedgevallen, zekere, waarschijnlijk en mogelijke broedgevallen.

Discussie

De discussie dient dus in dit geval letterlijk genomen te worden. Het is goed dat wordt afgesproken wat we hoe noemen. Daarom de volgende definitievoorstellen:

■ P.A. Waardenburg, Zilver Schoon 80, 7577 CA Oldenzaal, e-mail: peterwb47@gmail.com.

LITERATUUR:

- Geert, G., T. den Boon et al. (1999); Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal. Van Dale Lexicografie, Utrecht/Antwerpen.
 Dijk, A.J. van & A. Boek (2011); Handleiding Sovon Broedvogelonderzoek. Sovon Vogelonderzoek, Nijmegen.
 Rijn, S., van (2018); Broedende Rode Waaien in Nederland in 1976-2017. Limosa 91:3-15.
 Sovon Vogelonderzoek Nederland (2002); Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. Nederlandse Fauna 5. KNNV, Leiden.
 Sovon Vogelonderzoek Nederland (2019); VogelAtlas van Nederland. Kosmos. Utrecht/Wageningen.

- 1) Bij broedvogelinventarisaties alleen te gebruiken voor vogels die in het betreffende gebied broedtenitie hebben, c.s.q. broeden (Sovon-codes vanaf 2).
- 2) Soms is broeden af te leiden aan speciale tekenen, zoals bij roofvogels, eenden, etc.